

EBERHARD WINDECKE ITINERÁRIUMA

Eberhard Windecke nevéhez fűződik az első olyan német nyelvű alkotás, amely valamely német-római császár, nevezetesen Luxemburgi Zsigmond életének és uralkodásának időszakát mutatja be a brandenburgi örgrófi cím megszerzésétől egészen az uralkodó halálát követő esztendőig. A király szolgálatában hosszú éveket eltöltő szerző életpályája és személyisége sem kevésbé figyelemre méltó, mint emlékirata.¹ Éppen ezért Eberhard Windecke itineráriumának elkészítése és összevetése Zsigmond már jól ismert itineráriumaival² kettős célt szolgál, egyrészt teljesebbé teszi a krónikás eddig ismert életrajzát, másrészt segítséget nyújt annak megállapításában, hogy az emlékiratban szereplő, az uralkodóval, illetve a politikai élet más jelentős személyiségeivel kapcsolatos, színes és olvasmányos, mentalitás-, kultúr- és politikatörténeti jelentőséggel bíró eseteknek lehetett-e Windecke valójában szem- és fültanúja, avagy csupán hallomásból értesült a történetekről.

Eberhard Windecke 1380 körül született Mainz városában, amely a 14. században a pfalzi választófejedelem legfontosabb kereskedelmi központja volt. Tizenhárom esztendő lehetett, amikor saját elhatározásából úgy döntött, hogy megszökik a szülői háztól, és szerencsét próbál. Wormsnál azonban nem jutott messzebbre, mivel apja rátalálása után hazavitte. Az ifjút a kalandvágyon túl valószínűleg az a szándék is vezérelte, hogy a kereskedelmi élet forgatagában próbáljon érvényesülni, ezért még ugyanezen esztendő őszén továbbállt Erfurtba, majd a következő évben a Majna parti Frankfurtba, innen az egyik legjelentősebb délnémet kereskedelmi központba, Nürnbergbe ment, ahonnan a Csehország határán fekvő Egerbe (Cheb) utazott, majd három hónapnyi egeri tartózkodás után Prágába vitte útja, ahol megint hosszabb időt tölthetett.³ Csehországi útjával kapcsolatban emlékiratában így fogalmaz: „... tizenötödik életéveemtől kezdve negyven esztendőt töltöttem a cseh és a magyar udvarban, valamint a prágai korona szolgálatában.”⁴ A krónikás megjegyzése nem feltétlenül jelenti azt, hogy már ekkor az uralkodó közvetlen szolgálatába lépett – mely feltevést egyébként Zsigmond király itineráriuma sem erősíti meg –, sokkal inkább értelmezhető úgy, hogy azok a kereskedők, akik mellett Windecke tanulóévei alatt segédkezett, a „prágai udvar”, vagyis a Luxemburg-dinasztia mindenkori uralkodóját, Vak Jánost, IV. Károlyt vagy éppen IV. Vencelt szolgálták pénzügyi téren, amely alatt éppúgy érthetünk adóbeszedést, mint hitelnyújtást, vagy akár elzálogosítást.⁵ Eberhard Windecke csehországi tartózkodását követően 1395 végére vagy 1396 tavaszára érkeztetett vissza ismét szülővárosába.⁶

1396-ban Mainzból először északnak vette az irányt, és a legjelentősebb Rajna-parti kereskedővároson, Kölnön, majd Aachenen át a flandriai városok érintésével eljutott a Francia Királyság északi területeire, és Párizsba is, ahol közel három esztendőt töltött. 1399 közepén érkeztetett vissza Luxemburg érintésével szülővárosába, ahol a következő esztendő áprilisában jelen volt apja halálos ágyánál és májusban öccse, Hermann születésénél. 1400 közepén Windecke a Párizsba vonuló bajoringolstadti herceg, III. István szolgálatába állt, és elkísérte a Francia Királyságba. A herceg és kísérete Párizsból hazafelé a jelentősebb flandriai városok, majd Aachen érintésével ment Kölnbe, ahol Ruprechtet német királlyá koronázták. Kölnből a Rajnán délnek fordulva Windecke ismét visszafért Mainzba.⁷

1402-ben az akkor már huszadik életéve körül járó fiatalember újra útnak indult szülővárosából, s Nürnberg érintésével megérkezett Ingolstadtba, mivel arra számított, hogy István herceg korábbi tartozását kiegyenlíti. A Duna mentén fekvő városból előbb Regensburgig, majd Bécsig hajózott, ahol úgy tűnik, az elkövetkezendő három-négy esztendőre a nürnbergi kereskedő, Laurenz Groland pártfogoltja lett.⁸ Windecke nem számol be arról, hogy a Groland mellett eltöltött évek alatt milyen üzleti célú megbízásokat teljesített. Az emlékiratban így fogalmaz: „1406-ig maradtam Bécs városában, majd Magyarországra mentem tovább”.⁹ Nehéz azonban elhinni, s nem is valószínű, hogy 1406-ig nem lépett a Magyar Királyság területére. A megfogalmazásból arra következtetünk, hogy itt nem az első magyarországi útjára utal, inkább arra, hogy Bécsből áttelepedik Budára. Az 1406-os időpont annál is inkább figyelmet érdemel, mert – mint Stromernél olvashatjuk¹⁰ – 1406-ban került Budára a Stromer-ház képviselőjében az emlékiratban is megjelenő Ulrich Vorchtel.¹¹ Windecke budai tartózkodását anyja hívó szavai szakították meg, melynek következtében Mainzba utazott, hogy férjhez adja hűgát.¹² Budára visszatérve a Szepességbe ment, majd 1408-ban ismét Budáról kiindulva délnyugatnak vette az irányt, s Velencébe utazott, hogy ott Laurenz Groland és Ulrich Vorchtel, valamint a maga tartozásait kiegyenlítsse, onnan új úti célja Nürnberg lett. 1409 bőjtjének idején, ahogy ő fogalmaz „a Dunán újra Magyarországra felé vettem utam”,¹³ vagyis az 1402-ben megtapasztalt *via Regensburgon* tért vissza a Magyar Királyság területére, ahol fél esztendővel később, 1409. október 18-án már pozsonyi polgárként említi egy zálogszerződés, melyben Eberhard Windecke és felesége, Elspet szerepel,¹⁴ ami a mainzi születésű krónikás magyarországi letelepedésére utal.

1410. június 12-én újabb pozsonyi adat következik, ekkor ugyanis a Windecke házaspár a városi tanács előtt megjelenve megállapodást kötött Jorig Kuntzelman dinkelsbühli kereskedővel.¹⁵ Windecke ezen két időpontban bizonyosan Pozsony városában tartózkodott tehát, közben 1410. március 2-án személyesen vett részt a Német Lovagrend és Luxemburgi Zsigmond budai tárgyalásán, melynek alkalmával az uralkodónak átadott az a 40 000 régi magyar és lübecki aranyforint, a lilium jelével és veretével, melynek megszámlálásában Eberhard Windecke is segédkezett.¹⁶ Nem zárható ki továbbá az sem, hogy az 1410. május 25. és június 4. között Pozsonyba látogató Zsigmonddal egy időben Windecke is a városban tartózkodott,¹⁷ hiszen június 12-én, mint láttuk, ott volt.

Az emlékirat tanúsága szerint a krónikás még az esztendő során útra kelt Nürnbergbe, amely utazás kezdetét tehát nem tehetjük 1410. június 12. elé. Nürnbergből Kölnbe utazott, ahonnan, mint kiderül, nyolcvan posztóval érkezett vissza Budára.¹⁸ A megérkezés 1411 első két hónapjára tehető, ugyanis a pozsonyi számadáskönyv 1411. február 26-i bejegyzéséből kiderül, hogy Windecke ez évben a pozsonyi tanács számára 19 aranyforintot adott kölcsön Budán,¹⁹ amely csakis januárban, avagy február első felében történhetett, ahol még találkozhatott is a január 12–27-ig, illetve február 12–17. között ott tartózkodó Zsigmonddal.²⁰ Az imént említett számadáskönyvből tudjuk, hogy Eberhard Windecke 1411. február 26-án már Pozsonyban volt, a pozsonyi városkönyvből ugyanakkor azt is megtudjuk, hogy ez év június hónapjában nagy valószínűséggel még mindig a városban tartózkodott. Ugyanis adósságainak ügyében e hónap 3. és 17. napján is megjelent a tanács előtt.²¹ Zsigmond 1411. szeptember 28-án érkezett meg a városba, előtte azonban augusztus 14. és szeptember 8. között Visegrádon járt.²² Nincs arra vonatkozó információnk, hogy a visegrádi 40, illetve a pozsonyi 21 nap alatt az uralkodó találkozott volna Windeckével, arra sem találtunk közvetlen

utalást, hogy Windecke az év augusztusát és októberét hol töltötte. A beszámoló alapján azonban megállapíthatjuk, hogy nagyon jól értesült, hiszen részletesen beavatja olvasóját a Rudolf szász herceg és Frigyes nürnbergi várgróf közötti békekötésbe, továbbá a Brandenburgi Örgrófság kormányzásának átruházásába, majd Erzsébet és V. Albert osztrák herceg pozsonyi eljegyzésébe, felsorolva a tanúként megjelenő birodalmi fejedelmeket és osztrák hercegeket, s megnevezi azon rajnai urakat is, akiket Zsigmond Pozsonyban tanácsosainak sorába fogadott.²³ Windecke az elmúlt évek távlatából, eredeti okiratokat nem idézve olyan részletekre emlékezik vissza – bár az akkor hétesztendő Albert herceget 14 évesnek gyanítja –, amelyek arra engednek következtetni, hogy nem lehetett túlságosan távol az események helyszínétől. Azt sem tartjuk kizártnak, hogy a Visegrádon időző szász herceggel és a nürnbergi várgróffal ekkor indult Zsigmond a Vág folyóhoz, arra a bizonyos vizahalászatra, melyet az emlékirat tévesen az 1416. esztendőre tesz.²⁴ 1412. május 10. napján Windecke Pozsonyban elszámolt az évi adójával,²⁵ s azt is tudjuk, hogy november 9-én adóssága ügyében ismételt a tanács elé járult.²⁶ E két időpont közé, talán április második felére tehetjük az emlékiratban 1416-os évszám alatt szereplő vadászatot, amelyen Ulászló lengyel király és feltételezhetően Eberhard Windecke is részt vett.²⁷

1412 végén Luxemburgi Zsigmond elhagyta az országot, Windecke pedig minden bizonnyal visszatért Pozsonyba. Eberhard Windecke utolsó Pozsonyban töltött hónapjainak megértéséhez Hans Bawer pozsonyi bíró beszámolója mellett²⁸ arra a királyhoz intézett felterjesztésre támaszkodhatunk, amelyet a pozsonyi tanács 1413. szeptember 27-én foglalt írásba, kiegészítve azzal az Ulrich Rauchenwarter, egykori pozsonyi bíró ügyében született fogalmazvánnyal, amelynek dátumát nem ismerjük.²⁹ Ezek alapján valószínűnek tűnik, hogy a krónikás 1413. április 24-én Pozsonyban Rauchenwarter oldalán részt vett egy, a városi tanács ellen irányuló zavargásban, melynek következtében a városi börtönbe vetették, ahonnan csak kezesek jótállása mellett szabadulhatott ki. Mindezt igazolja, hogy 1413. április 17-én, majd június 21-én zálogszerződéseinek ügyében újból megjelent a tanács előtt, vagyis Windecke menekülését a városból 1413 második felére kell tennünk, s ha hitelt adunk a krónikás szavainak, december 5-én indult el Cremonába, hogy találkozzon az uralkodóval, amely Zsigmond itineráriuma alapján 1414 januárjában történhetett.³⁰ Elfogadhatónak tűnik Windecke azon állítása, hogy Cremonában a következő év, vagyis 1414 börtönjég maradt,³¹ mivel Zsigmond távozása a városból szintén februárra tehető.³² Mivel a királytól kapott, pozsonyiakhoz címzett, s vélhetően Windecke felmentését szolgáló levél nem lágyította meg a pozsonyi tanács „szívét”, a Szepességnek vette az irányt, ahonnan a lengyelországi Krakko érintésével, 1414 júniusának végén érkezett meg a Spree partján fekvő kettős városba, vagyis Berlinbe és Cöllnbe.³³

Majd egy esztendei berlini tartózkodás után tért vissza szülővárosába, ahol híret vette, hogy Konstanzban Zsigmond és a zsinat megállapodott az uralkodó aragóniai útjáról. Így Konstanzba sietett, valószínűleg azzal a céllal, hogy csatlakozzon Zsigmond kíséretéhez. Útközben kitérőt tett Strassburg irányába, ekkor érte a hír, hogy március 20-án XXIII. János pápa Frigyes osztrák herceg segítségével megszökött Konstanzból.³⁴ Bizonyosak lehetünk benne, hogy Windecke jelen volt Konstanzban a napfogyatkozás idején, Husz János kihallgatásain és kivégzésekor is.³⁵ 1415. július 19-én, néhány hónapos konstanzi tartózkodás után, Zsigmond kíséretében indult el és érkeztet meg Aragóniába. Ott volt Perpignanban az aragón király, a navarrai uralkodó és Zsigmond találkozásánál, ahol Frigyes herceg megbízásából a római királyt megakarták mérgezni.³⁶ Az Ibériai-félszigetet elhagyva Párizsba indultak tovább, Lyon

felé azonban az uralkodó Windeckét Genfba küldte, hogy pénzt kérjen kölcsön a várostól.³⁷ Úgy sejtjük, hogy a mainzi visszaérkezhetett Lyonba, mielőtt az uralkodó kitérőjét Chambérybe megtette volna. Így nemcsak a király avignoni fogadtatását láthatta, de hallhatta, amikor Lyonban a francia urak felkérték az uralkodót, hogy közvetítsen köztük és az angolok között. A Franciaországban töltött hónapok alatt jutott el hozzá Harfleur kapitulációjának híre, és ekkor ismerhette meg az azincourt-i csata részleteit.³⁸ Valószínűleg már az uralkodó kíséretében érkezhett Párizsba, ahol értesülhetett az 1413. évi Simon Cäboch vezette mozgalomról. Párizsból a római király további anyagi támogatás reményében, amellyel nyilván az Angliába való átkelés költségeit kívánta fedezni, Brügge-be küldte.³⁹ Windecke április elején érhetett vissza urához Saint-Denis-be. Innen együtt haladtak tovább Montreuil-ig, ahol a krónikás saját szemével csodálta meg Aranyszájú Szent János egyik kódexét.⁴⁰ Személyesen tapasztalhatta a boulogne-i polgárok Zsigmonddal szemben tanúsított sértő magatartását,⁴¹ és az uralkodóval együtt érkezett meg Calais-ba, ahol a király április 30-án szállt hajóra, míg kíséretének maradéka, köztük Eberhard Windecke is csak három nappal később. Zsigmond átkelése nyugodt körülmények között, csendes időben öt órát tett igénybe. Windeckéék azonban vihart fogtak ki, két nap és két éjszaka értek partot, de a királlyal ellentétben nem Dovernél, hanem az északabbra lévő Sandwichnél, s Sittingbourne-on és Rochesteren át utaztak Londonba.⁴² Nem tudjuk bizonyítani, de azt feltételezzük, hogy Zsigmond londoni bevonulásánál már jelen volt Windecke, hiszen élményszerűen beszámol a király fogadtatásáról.⁴³ Az uralkodóval tartott Canterburybe is, ahol Szent Tamás síremlékének pompájáról ad hírt. Úgy tűnik, Zsigmondnál korábban hagyta el Angliát, és még augusztus közepe előtt visszatért Franciaországba. Visszatértét követően járhatott Dünkirchenben, ahol kifogtak egy nagy bálnát, amelyet ő maga mért le, s ekkor lehetett szemtanúja az Angliából küldött tárgyalókövetség tevékenységének is.⁴⁴

A római király 1416 októberében tért vissza Angliából, akire Windecke valószínűleg szolgálatra készen várt Calais-ban. Az is bizonyosnak tűnik, hogy az uralkodó az V. Henrik angol királytól Calais-ban kapott arany- és ezüstajándékokat, drágaköveket és kincseket – a térszalagrendet is beleértve – nem azonnal adta át Windeckének, hanem csak Dordrechtben.⁴⁵ Míg Zsigmond Flandrián át Konstanz felé vette az irányt, addig Windecke az elzalogosítandó ajándékokkal Brügge-be ment, ahol kezesként saját bevallása szerint teljes 17 héten át maradt, mikor azonban közeledett a zálogidő letelte, és a király késlekedett a kiváltással, Windecke Konstanzba ment, és megsürgette az uralkodót. Zsigmond ez alkalommal Lübeckbe küldte Eberhardot, hogy újabb kölcsönökből szerezze vissza a Brügge-ben elzalogosított kincseket. Windecke 1417. augusztus 5-én adta át Lübeck város polgármesterének azt a Zsigmond nevében kelt nyugtát, amely 9000 rajnai aranyforint átvételéről szólt.⁴⁶ Minden arra vall, hogy Lübeckből Windecke még visszatért Konstanzba, s onnan Starssburgon át hajóval és kocsin nyolc és fél nap alatt ért Brügge-be.⁴⁷ A visszafelé vezető úton Köln és Mainz érintésével haladt, és Konstanzba 1418 első negyedében érkezhett meg. Ezt követően történhetett, hogy Zsigmond követségbe küldte Windeckét a rajnai szövetség városaihoz, hogy megtudja, nem kívánnak-e néhány várost zálogba venni.⁴⁸ Jelen lehetett Frigyes osztrák herceg perénél, amelyről egyébként több dokumentumot is megőrzött emlékiratában.⁴⁹ Láthatta a velencei és milánói követek megjelenését Konstanzban.⁵⁰ Ott volt a zsinat április 19-i feloszlásánál, s talán az uralkodóval tartott Gottliebenbe is, s látta azokat a seelandiakkal épített hajókat, amelyek Zsigmondra vártak. Jelen kellett lennie 1418 júniusában Bázelen, mikor a római király Frigyes

osztrák herceggel tárgyalt, hiszen a megállapodás kimondta, hogy a herceg Eberhard Windeckének adja át szeptember 29-ig azt a 36 220 rajnai aranyforintot, mellyel Zsigmond királynak tartozik.⁵¹ Elkísérhette az uralkodót Elzászba, ott lehetett strassburgi tartózkodása idején, s láthatta, amint Frigyes osztrák herceg neje felkereste a római királyt.⁵²

A hatévi távollét után Magyarországra visszatérni készülő uralkodó 1418 októberében tizenhárom levéllel újabb követségbe küldte Windeckét, ezúttal előbb Bazelbe, majd az újonnan megválasztott V. Márton pápához Páviába. Az emlékirat alapján feltételezhetjük, hogy Windecke csatlakozott az ez idő szerint Milánóba készülő szentatyához. Október közepén Milánóból Pontesturába a montferrati örgrófhhoz lovagolt, aki két kísérőt adott a mainzi mellé, hogy mutassák meg számára a Mont Cenis-n át vezető utat. Az Alpokon átkelve 1418. év végén tért haza szülővárosába, Mainzba, ahol szemtanúja lehetett a következő esztendő januárjában tartott választófejedelemi gyűlésnek, amelyről be is számolt.⁵³

1419 szeptemberében, vagyis János mainzi érsek halálakor már ismét Budán tartózkodott.⁵⁴ Ezt követően kelt útra az uralkodóval Boroszló városába, mely a birodalmi gyűlésnek adott otthont. Itt tanúja lehetett a lengyel és litván uralkodók, valamint a Német Lovagrend közötti január 6-i békeszerződés megkötésének, és látta március 4-én a boroszlói felkelés résztvevőinek kivégzését.⁵⁵ Windecke jelen volt akkor is, amikor Lucca püspöke, pápai legátus március 17-én kihirdette V. Márton pápa bulláját, mely a keresztényeket szólította hadba a huszita eretnekek ellen.⁵⁶ Úgy tűnik, Zsigmonddal tartott Csehországba is, ezek szerint hitelt érdemlően tájékoztat Zsigmond königrätzi (Hradecá-Králové), és év közepi kuttenbergi (Kutná Hora), tschasloui (Časlav), schweidnitzi (Švidnica), prágai tartózkodásáról, cseh királlyá történő megkoronázásáról, valamint a vyšehradi csatáról.⁵⁷ Viszonylag pontos információkat olvashatunk az emlékiratban Žižka 1420 második felére datálható foglalásairól is.⁵⁸ Mikor a király elhagyta Prágát, Windecke – valószínűleg az 1420. november 1-jei vyšehradi csatát követően – elszakadva az uralkodótól Budweissba (České Budějovice) ment. Az időponttal kapcsolatos feltevésünket igazolja Windecke azon megjegyzése, mely szerint budweissi tartózkodása alatt Žižka elfoglalta Oldřich z Rosenberka bevehetetlennek tűnő přibenicei kettős várát, amely november 13-án történt.⁵⁹

Windecke budweissi látogatásának oka ismeretlen előttünk, lehet, hogy Zsigmond kíséretét elhagyva, a birodalom felé tartva ejtette útba. Az is elképzelhető, hogy az uralkodó megbízásából kereste fel a várost, amely a huszitákkal szemben a király pártján állt.⁶⁰ Az 1421. évre vonatkozóan nincs információnk a krónikás tartózkodási helye felől. Vagyis nem állíthatjuk biztosan, hogy 1421 januárjában a Teinitzbe (Týnec) ostromgépekkel felvonuló uralkodó mellett ott találjuk Eberhard Windeckét,⁶¹ bár az udvari jelenlétét feltételezi, hogy pontos képet fest arról, milyen lehetséges férjjelöltek fordultak meg a királyi tanács tagjainak fejében Albert és Erzsébet szeptemberben tartott esküvője előtt.⁶² Az ez év végére datálható csehországi eseményeket is csak a király mellett tartózkodva láthatta személyesen.⁶³ 1422. július 21-e a következő időpont, amikor a krónikás tartózkodási helyét ismét pontosan ismerjük. Ezen a napon ugyanis a Regensburgban időző uralkodótól Windecke megkapta – vélhetően – első hűbérét, amely egy Ginsheimnél fekvő legelőre vonatkozott.⁶⁴ A krónikás 1422-es regensburgi tartózkodása alatt lehetett tanúja annak a beszélgetésnek, melyben Zsigmond tanácsot kért kíséretének cseh és magyar előkelőitől, vajon engedjen-e a birodalmi fejedelmek követelésének.⁶⁵ Kétségeink vannak azonban a tekintetben, vajon

Regensburgból követte-e a királyt Nürnbergbe, avagy hazatért Mainzba. A Nürnbergben megjelent birodalmi alattvalók névsorának teljes közlése és a husziták elleni hadjárat kapcsán tett felajánlások ismertetése nem jelenti ugyanis azt, hogy a krónikás jelen volt.⁶⁶ Windecke hűbérjogát a fent nevezett legelőre sem a nassauai grófok, sem Konrád mainzi érsek nem ismerte el, ezért a krónikás felkerekedett – bevallása szerint 1423. március 26-án –, hogy Magyarországra utazzon, s Kassán találkozott is a Szepességben időző uralkodóval.⁶⁷

Az emlékirat tanúsága szerint 1423. május 23-án érkezett vissza Mainzba, ahol július hónapban a mainzi érsek magához szólította, s arra kérte, hogy járjon közbe az uralkodónál unokaöccse, a bergi herceg érdekében, hogy megkaphassa a megüresedett gelderni és jülichi grófságot.⁶⁸ Windecke augusztus elején Geldernbe ment, majd 24-ére, éppen a választófejedelmek által összehívott frankfurti gyűlés kezdetére érkezett vissza a mainzi érsekhez.⁶⁹ Visszaérkezéssel egybeesik az 1423. évi választófejedelmi gyűlés, amelyről beszámolója éppen ezért hitelesnek tekinthető.⁷⁰ Az érsek megbízásából rögvest továbbállt Magyarországra, ahol november 8-án Csepregen találta meg Zsigmondot a limpachi herceg menyegzőjén.⁷¹ Windecke követte Zsigmondot július hónapban Visegrádról Budára, majd Csepelre és Szentmiklósrá. Ezek szerint jelen lehetett Fehérvárott, mikor a cseh urak felkeresték a királyt.⁷² Szemtanúja volt a Német-római Birodalom koronaékszereinek Budáról Visegrádra történő átvitelének, majd Nürnbergbe szállításának, VII. Erik dán király 1423–1424. évi magyarországi útjának. Láthatta a júniusban Budára érkező VIII. János bizánci császárt és Lazarevics István szerb despotát. 1424. augusztus 9-ig maradt az uralkodó közvetlen környezetében, ekkorra sikerült „dülőre vinnie” a bergi herceg ügyét, s újabb birodalmi hűbér ütötte markát.⁷³ Eberhard Windecke ez alkalommal a mainzi Rajna-vám jövedelmének egy részét kapta meg az uralkodótól.⁷⁴

1424 végén Eberhard Windecke – teljesítve megbízásait – visszatért szülővárosába. Korábban a legelő, majd a vámhivatal megszerzésével tisztos járadékhoz jutott, ezért úgy döntött, hogy lezárja „vándoréveit”.⁷⁵ A szülővárosában való letelepedési szándékot megerősíti az az 1428 márciusában keletkezett oklevél, melyből kiderül, hogy Windecke a mainzi Malom-kapunál álló zum Rabenold nevű házon lévő két aranyforintnyi járadékot megváltotta, majd a tehermentessé tett ingatlant áprilisban megvásárolta.⁷⁶ Ugyanezen évben Eberhard Windecke szülővárosában élére állt annak a céhek által indított mozgalomnak, amely Mainz mintegy évszázada halmozódó adósságterhei miatt a városi tanács hatalma ellen fordult. A mozgalom követelése az volt, hogy a tanács egy tíz főből álló testület javaslatait megfogadva, azzal együttműködve küzdje le az adósságokat.⁷⁷ A tízfős testületnek tagja lett Eberhard Windecke, majd 1429-ben az újonnan megválasztott tanácsnak is három napig tagja volt.⁷⁸ A mainzi belpolitikai események következménye volt a mainzi patrícius családból származó Peter zum Jungen fellépése, aki nehezen fogadta el Windecke mainzi vámra vonatkozó hűbérjogát, a tízek működését pedig végképp elutasította, 1429-ben pedig a Pozsonyban tartott birodalmi gyűlésen a király előtt rágalmazta meg a krónikást. Ezért a következő esztendőben Windecke Mainzból útnak indult, hogy tisztázza magát az uralkodó előtt. Júliusban Regensburgból levelet intézett a pozsonyi káptalan kanonokjához,⁷⁹ majd saját beszámolója szerint Sankt Pöltenben – valószínűleg augusztus hónapban – csatlakozott a Nürnbergbe tartó király kíséretéhez, s így érkezett meg Straubingba, ahol, úgy tűnik, sikeresen védte meg magát ellenfele vádjaival szemben.⁸⁰ 1434-ben Windecke ismételen elhagyta szülővárosát, hogy május 7-én Bázelen személyesen jelenjen meg a Rómából hazatérő Zsigmond előtt, hogy immáron a

császárral erősítse meg a mainzi vámra vonatkozó jogait.⁸¹ Ezt követően Eberhard Windecke 1440-ben bekövetkezhetett haláláig nem tudunk írásos utalást arra, mely bizonyítaná, hogy a krónikás elhagyta szülővárosát.

Az alábbi táblázatban Eberhard Windecke és Luxemburgi Zsigmond itineráriumainak adatait vetettük össze.

EBERHARD WINDECKE ITINERÁRIUMA	ÉV	LUXEMBURGI ZSIGMOND ITINERÁRIUMA
Mainz, Worms, Mainz	1393 májusa	máj. 1. Buda, máj. 11. Nagyszombat, máj. 21–23. Végles, máj. 27. Diósgyőr
Mainz, Frankfurt am Main, Eisenach, Affeld, Hilfeld, Gotha, Erfurt	1393 ősze	szept. 9–11. Sempte, szept. 11. Nyitra, szept. 21–okt. 27. Buda, nov. 1–2. Nagyszombat
Erfurt, Coburg, Neustadt, Bamberg, Würzburg, Wertheim Seligenstadt, Frankfurt am Main, Mainz	1394 első fele	márc. 6., márc. 25–26. Pozsony, márc. 29–ápr. 2. Nagyszombat, ápr. 15–máj. 5. Buda, máj. 6–11. Esztergom, máj. 15–jún. 11. Buda, jún. 23. Pécs
Mainz, Nürnberg, Weissenstadt, Eger, Ellenbogen, Pilsen, Prága	1394 második fele–1395 első fele	(1394) Bosznia, Erdély (1395) Erdély, Havasalföld
Prága, Mainz	1395 vége	nov. 5–14. Bács, nov. 25–dec. 6. Buda, dec. 17–23. Esztergom, dec. 26. Visegrád
Mainz, Köln, Aachen, Maastricht, Nivelles, Ber- gen, Cateau-Cambrésis, Valenciennes, Saint Quentin, Noyon, Compiègne, Senlis, Louvres, Párizs	1396 közepe	február–április Prága, május–augusztus Magyarország
Párizs	1396 közepe–1399 köze- pe	(1396. szept.–dec.) Bulgária, Nikápoly, Konstantinápoly (1397) Magyarország, (1398) Magyarország, Bosznia (1399) Magyarország
Párizs, Reims, Luxemburg, Arlon, Ybisch, Mainz	1399 vége	Július–december Magyarország, Morvaország

Mainz	1400 januárja– augusztusa	Morvaország, Csehország
Mainz, Párizs, Brüsszel, Löwen, Saint Trond, Tongern, Lüttich, Aachen	1400 szeptembere – decembere	Morvaország, Magyarország
Jülich, Bergheim, Köln	1401 januárja	jan. 4–17. Nagyszombat, jan. 21–febr. 28. Pozsony
Mainz, Worms Heidelberg, Heilbronn, Weinsberg, Crailsheim, Dinkelsbühl, Nürnberg, Eichstädt, Ingolstadt, Kelheim, Re- gensburg, Straubing, Vilshofen, Passau, Linz, Steinheim, Krems, (Kloster)Neuburg, Bécs	1402	Magyarország, Morvaország, Csehország, Ausztria, Magyaror- szág, Ausztria, Morvaország
Bécs	1402–1406	Csehország, Morvaország, Ma- gyarország, Morvaország, Ma- gyarország
Bécs, Pozsony, Óvár, Győr, Esztergom, Vác, Buda	1406	jan. 1–márc. 7., márc.16–jún. 18., aug. 3–6. Buda, márc. 10–12. Vác, jún. 26–júl. 1. Pozsony
Buda, Mainz	1406–1407	(1407.) febr. 16–júl. 2. Buda
Mainz, Buda, Hatvan, Gyöngyös, Miskolc, Szik- szó, Kassa, Igló, Gowitz, Lőcse, Buda	1407	júl. 17–25. Buda, augusztus Délvidék, Bosznia
Buda, Székesfehérvár, Tata, Veszprém, Varasd, Pettau, Marburg, Hohenmauth, Villach, Basaldella, Gemona, Ve- lence, Seravalle, Innsbruck, Schwangau, Augsburg, Wertingen, Weissenburg, Nürnberg	1408–1409 januárja	(1408.) jan. 5–7., dec. 9–29. Buda, az év közepe Bosznia (1409.) jan. 2–8., jan. 25–febr. 1. Buda
Nürnberg	1409. február	febr. 15–16. Sopron, febr. 2–márc. 24. Buda
okt. 18. Pozsony	1409. október	okt. 2., okt. 23. Buda, okt. 9–19. Visegrád, okt. 27. Tata
márc. 2. Buda	1410. február–március	febr. 5–márc. 2. Buda
jún. 12. Pozsony	1410 június	máj. 25–jún. 4. Pozsony

Pozsony, Purkersdorf, Anzbach, Sankt Pölten, Melk, Amstetten, Strengberg, Enns, Edelsberg, Efferdingen, Burbach, Passau, Vilshofen, Osterhofen, Straubing, Regensburg, Nürnberg, Köln, Weissenburg, Kelheim, Landshut, Burghausen, Laufen, Salzburg, Hallein, Frohnleit, Graz, Bruck, Pettau, Pécs	1410–1411	1410 második fele Szerbia, Bosznia, Délvidék
Buda	1411. január–február	jan. 12–27. Buda, febr. 12–17. Buda
febr. 26. Pozsony	1411. február	febr. 6–9. Vác, febr. 12–17. Buda, febr. 18. Nagyháttán, febr. 23. Miskolc, febr. 24–márc. 1. Diósgyőr
jún. 3., 17. Pozsony	1411. június	jún. 4–17. Temesvár
Visegrád?, Pozsony	1411 vége	szept. 28–okt. 19. Pozsony
Debrecen?, Böszörmény ?	1412. április	ápr. 20–25. Debrecen, Böszörmény
máj. 10. Pozsony	1412. május	máj. 6–11. Eger
nov. 9. Pozsony	1412 novembere	okt. 26–nov. 8. Zágráb, nov. 13–19. Bihács, nov. 24–25. Modrus, nov. 27–29. Brinje
ápr. 17. Pozsony	1413 áprilisa	Friaul
jún. 21. Pozsony	1413 júniusa	Belluno, Feltre, Trient
Neustadt, Schottwien, Friesach, Sankt Veit, Ullenburg, Villach, Friaul, Velence, Pádua, Verona, Vicenza, Mantua, Borgoforte, <i>Cremona</i>	1413 decembere–1414 februárja	nov. 20.–dec. 27. Lodi, jan. 4–febr. 10. <i>Cremona</i>

Serravalle, Toblach, Innichen, Lienz, Oberdrauburg, Villach, Hohenmauth, Marburg, Pettau, Fehérvár, Tata, Esztergom, Visegrád, Vác, Balassa, Korpona, Zólyom, Besztercebánya, Rózsahegy, Szepesszombat, Késmárk, Lubló, Sandec, Krakkó, Slavkov, Brieg, Boroszló, Neustadt, Krosno, Frankfurt am Oder, Berlin	1414 februárja–1414 júniusa	Cremona, Piacenza, Serravalle, Acqui, Nizza Monteferrato, Asti, Pontestura, Moncalvo, Montkatrell, Trino, Pontestura, Trino, Bern, Solothurn, Bázél, Strassburg, Speyer, Worms, Mainz, Koblenz,
Berlin	1414 nyara–1415. február	Itália, Német-római Birodalom
Mainzba	1415. február–március	jan. 1–ápr. 24. Konstanz
Strassburg	1415. március vége	jan. 1–ápr. 24. Konstanz
Konstanz, Bázél, Neuchâtel, Lausanne, Romanel, Ruwe, Morges, Rolle, Nyon, Genf, Saint Julien, Sallenôves, Rumilly, Aix, Chambéry, Goncelin, Moirans, Le Vert, Saint Marcellin, Romans, Valence, Pierrelatte, Mondragon, Orange, Villeneuve-lez-Avignon, Avignon, Pont-Saint-Esprit, Nîmes, Montpellier, Perpignan, Narbonne, Avignon	1415 tavasza–1416 januárja	Konstanz, Bázél, Solothurn, Aarberg, Bázél, Lausanne, Seyssel, Valence, Nîmes, Narbonne, Perpignan, Narbonne, Avignon
Genf	1416. január–február	jan. 22–febr. 16. Lyon
Lyon, Chambéry, Lyon, Lozanne, Arsontz, Leontz, Papanus, Arrans, Nevers, Chartrettes, Melun, Párizs	1416 februárja–április eleje	Lyon, Labrella, Chambéry, Párizs
Brügge, Dendremonde, Mechelen, Brüsszel, Löwen, Párizs, St. Denis	1416. április közepe	ápr. 8. St. Denis
Beaumont, Beauvais, Airaines, Abbeville, Montreuil, St. Josse, Boulogne, Calais	1416. április közepe – májusa	ápr. 26–30. Calais

<i>Sandwich, Sittingbourne, Rochester, London, Canterbury</i>	1416. május–augusztus	<i>London, Westminster, London, Leeds, Eltham, London, Canterbury, Leeds, Canterbury, Calais, Dortrecht</i>
Franciaország Harfleur, Dünkirchen	1416 nyara	Anglia
Dordrecht, Brügge, <i>Konstanz</i>	1416 novembere–1417 júliusa	Nimwegen, Aachen, Köln, Lüttich, Luxemburg, <i>Konstanz</i> , Radolfzell, <i>Konstanz</i>
<i>Konstanz</i>	1417 júliusa–augusztusa	<i>Konstanz</i>
aug. 5. Lübeck	1417. augusztus	<i>Konstanz</i>
<i>Konstanz, Strassburg, Brügge, Dordrecht, Brügge, Köln, Mainz, Konstanz</i>	1417 ősze	<i>Konstanz</i>
<i>Konstanz, Mainz, Worms, Speier, Konstanz</i>	1418 első negyede	<i>Konstanz</i>
<i>Bázel</i>	1418 júniusa	máj. 29–jún. 5., jún. 11. <i>Bázel</i> , jún. 9. Breisach, jún. 11–12. Kolmar, jún. 15–júl. 5. Strassburg
<i>Hagenau, Wissembourg, Baden, Ettlingen, Pforzheim, Weil, Rottweil, Villingen, Ravensburg, Weingarten, Ulm, Oettingen</i>	1418 júliusa–októbere	<i>Hagenau, Wissembourg, Baden, Ettlingen, Pforzheim, Weil, Rottweil, Villingen, Ravensburg, Weingarten, Ulm, Oettingen</i>
<i>Bázel</i>	1418 októbere	Donauwörth, Augsburg
Liestal, Luzern, Fro, St. Gotthardt-hágó, Pavia, Milánó, Piemont, Pontestura, Rivoli, Avigliana, Susa, Mont Cenis, Affere	1418. október második fele	Ingolstadt, Regensburg
Lans le Bourg, Morgine, St. Michel, St. Jean de Maurienne, La Chambre, Amonillin Rumilly, Chambéry, Aix, Genf, Lausanne, Freiburg, Bern, Soloturn, Liestal, Bázel, Mainz	1418 vége	Passau
Buda	1419 szeptembere	Szepesség
<i>Boroszló</i>	1420 januárja–áprilisa	<i>Boroszló</i>

Schweidnitz, Königgrätz, Melnik, Vysehrad, Königsaal, Prága, Kuttenberg, Kolin, Tschaslau, Vysehrad	1420 áprilisa–novembere	Schweidnitz, Königgrätz, Melnik, Vysehrad, Königsaal, Prága, Kuttenberg, Kolin, Tschaslau, Vysehrad
Budweiss	1420. november 1. után	Kuttenberg, Nimburg, Schlan, Tschaslau
júl. 21. Regensburg	1422 júliusának vége	júl. 20–23. Regensburg
márc. 26. Mainz	1423. március	Szepesség
ápr.–máj. Kassa	1423	ápr. 22–jún. 24. Kassa
máj. 26. Mainz/Eltville	1423. május	ápr. 22–jún. 24. Kassa
Lobith, Arnheim, aug. 14. Nimwegen, Rheinberg, Neuss aug. 24. Frankfurt am Main	1423 nyara	aug. 5–14. Visegrád, aug. 16. Esztergom, aug. 24–28. Buda
Calmbach, Weil, Esslingen, Ulm, nov. 8. Csepreg	1423 vége	nov. 8. Csepreg
júl. 21–aug. 9. Visegrád, Szentmiklós, Tata	1424 nyara	júl. 21–aug. 9. Visegrád, Szentmiklós, Tata
Mainz	1424–1426. május	Magyarország, Csehország
Nürnberg	1426 májusa–júniusa	Esztergom, Tata, Székesfehérvár, Győr
Mainz	1426. június–1430. július	Magyarország
júl. 20. Regensburg, augusztus Sankt Pölten, aug. 26–szept. 7. Straubing	1430 nyara	július Bécs, augusztus Sankt Pölten, aug. 26.–szept. 7. Straubing
Mainz	1430 ősze–1434 tavasza	Német-római Birodalom, Itália
máj. 7. Bazel	1434. május	Bazel
Mainz	1434 májusa–1440	Német-római Birodalom, Magyarország, Csehország

Az elkészült Windecke-itinerárium segítségével megállapíthatjuk, hogy Windecke beszámolója IV. Károly császárról és örökségének felosztásáról, valamint Zsigmond Brandenburi Ögrófságba történő 1373-as bevezetéséről hallomáson alapszik, hiszen a krónikás ekkor még meg sem született.⁸² Azt is bizonyosan állíthatjuk, hogy az emlékiratban olvasható, 1393–1395 közé eső időszak eseményeinek, így XIII. Benedek pápa 1394. évi megválasztásának és Avignonból Marseille-be történő szökésének ugyancsak nem lehetett szemtanúja.⁸³ Mivel a krónikás az 1396 közepétől 1401 elejéig tartó időszak nagy részét a kontinens északnyugati gazdasági régiójában töltötte, ennek megfelelően bizonyosra vehetjük, hogy ott lehetett István herceg és az orléans-i herceg között kialakult ellentétnél, a herceg brabanti és lüttichi látogatásakor.⁸⁴ Nem lehetett azonban jelen a Vencel által Frankfurtba összehívott 1397-es birodalmi gyűlésen, de az ugyanezen esztendőben tartott reimsi találkozóóról is csak Párizsban értesülhetett.⁸⁵ Mainzban lehetett, mikor Vencelt német királyi hatalmából

eltávolították, illetve mikor Ruprechtet megválasztották, ennél fogva nem hallhatta saját fülével az uralkodó ellen felhozott vádpontok felolvasását sem.⁸⁶

Ha megvizsgáljuk az emlékirat azon beszámolóit, amelyek az 1402 és 1409 közötti időszak eseményeire vonatkoznak, megállapíthatjuk, hogy Windecke talán még nem érkezhett meg Bécsbe akkor, amikor Zsigmond 1402 januárjában Csehországba vonult. Bizonyosan nem volt jelen, amikor Csehország kormányzásáról Zsigmond és fivére között megállapodás született, de IV. Vencel és Prokop elfogásáról is csak másodkézből értesülhetett.⁸⁷ Nem zárjuk ki ugyanakkor, hogy már Bécsben lehetett, mikor Zsigmond megszakítva csehországi útját, 1402 szeptemberében visszatért Pozsonyba, s a magyar országnagyokkal elismertette IV. Albert osztrák herceg örökösödési jogát a magyar koronára, sőt akkor is, amikor a Bécsben fogva tartott Vencel csellel kiszabadult.⁸⁸ Bécsben értesülhetett, valószínűleg a magyarországi, mindenekelőtt budai kapcsolatai révén a Kanizsai János és Bebek Detre vezette 1403. évi bárói mozgalomról, László nápolyi királynak a magyar trónra történt meghívásáról, Makrai Benedeknek a felkelésben való részvételéről, valamint fogságáról, továbbá Zsigmondnak az esztergomi érsek elleni megtorló hadjáratáról.⁸⁹ Erre az időszakra eshetett Zsigmond késmárki találkozója Vitold litván herceggel,⁹⁰ amelyről Windecke tüzetesen beszámol, talán annak szól e figyelem, hogy már ekkor is érintett volt, a nürnbergiek révén, a Szepességhez kötődő ólomkereskedelemben.⁹¹ Windecke Bécsben csak közvetlenül értesülhetett Zsigmond és IV. Albert 1404-es znojmoi hadjáratáról, amely a herceg klosterneuburgi halálával, Zsigmond vélt vagy valós megmérgezésével és korlátkövi betegeskedésével zárult.⁹² Windecke nem téved a Bosznia elleni hadjárat megindításának 1405-ös évszámában, bár az események, amelyeket megemlít, sokkal inkább az 1412. évi hadjáratához kötődnek.⁹³ Más magyarországi történeésekről – úgy mint mint a budai Nagyboldogasszony-templom tornyának 1384-es leomlásáról, a Horvátiak vezette felkelésről, Kis Károly nápolyi király 1385-ös partraszállásáról, Forgács Balázs 1386. évi merényletéről, az idősebb Garai nádor haláláról és Erzsébet anyakirályné meggyilkolásáról, Zsigmond 1387. évi magyar királlyá koronázásáról és 1401-es fogságba vetéséről, szabadulásának feltételeiről és módjáról, a Garai–Cillei-megállapodásról – Windecke csak későbbi beszámolók alapján hallhatott.⁹⁴

Az 1410 és 1414 közötti esztendő eseményeinek egy részét az itinerárium ismertetésekor érintettük. A fenti megállapításainkat kiegészítendő kijelenthetjük, hogy a krónikás nem volt személyesen jelen Zsigmond boszniai hadjáratok, illetve az Ozorai Pipo vezette Velence elleni háborúban, de a fegyverszüneti szerződés megkötésekor sem. Ugyanezt mondhatjuk az innsbrucki leányszöktetésről, a brixeni mérgezési kísérletről, XXIII. János pápa és Zsigmond lodi tárgyalásáról, Filippo Maria Visconti és Zsigmond találkozásáról Lodi és Milánó között.⁹⁵ Elbeszélés útján értesülhetett Nápolyi László halálának körülményeiről, Zsigmond asti találkozásáról a montferrati ögróffal, a berni polgárok tanúsította bőkezűségről az uralkodóval és kíséretével szemben, a kolbenzi fejedelmi gyűlésről, a király és Borbála királyné aacheni koronázásáról.⁹⁶

Az 1415 és 1418 közötti időszak majd egészét, mint láttuk, a krónikás az uralkodó közvetlen környezetében töltötte, éppen ezért az erre az időszakra tehető beszámolók nagy része saját megfigyelésein alapul, ahogy azokról fentebb említést is tettünk. Abban azonban bizonyosak lehetünk, hogy a krónikás még javában a Flandria–Konstanz úton lehetett, mikor a zsinat V. Márton pápát megválasztotta, így a krónikás valószínűleg nem láthatta a két bajor herceg konstanzi viszályát, s Lajos ingolstadtai herceg perénél sem lehetett jelen.⁹⁷ 1418 októberében Zsigmondot elhagy-

va, de követeként eljárva, Windecke a szentatyánál töltött milánói látogatáson hallhatott Beatrice Tenda kivégzéséről és az asszony férjét, Filippo Maria Viscontit érintő pletykákról.⁹⁸

A krónikás 1419 szeptemberétől 1420. november elejéig bizonyíthatóan ura mellett tartózkodott, ennek ellenére a Vitkov-hegynél elszenvedett vereségről hallgat. Kizártnak tartjuk ugyanakkor, hogy ott volt a csehországi eseményekkel párhuzamosan történt troyes-i szerződés megkötésénél, és V. Henrik angol király házasságkötésénél, noha ezekről is részletesen beszámolt.⁹⁹ Bizonyos, hogy a budweissi tartózkodása és 1422. július 21. közötti másfél esztendőben nem állapítható meg a krónikás pontos tartózkodási helye. Regensburgi jelenléte miatt ugyanakkor valószínű, hogy amit az 1422. évi csehországi eseményekről leír, az pusztá hallomáson alapszik.¹⁰⁰ 1423 áprilisában Kassán tett látogatása alkalmával érintülhetett a Zsigmond és a lengyel király közötti, március közepére datálható késmárki találkozórról.¹⁰¹ 1423 novemberében tett újabb magyarországi útja során Zsigmond környezetében értesült a csehországi eseményekről, és talán ekkor vehette hírért Salgói Miklós büntetteinek és az 1422. évi Frangepán Erzsébet elleni merényletnek.¹⁰² Valószínűnek tűnik az is, hogy a mainzi nem kísérte el Zsigmondot és a dán uralkodót 1424 márciusában Krakkóba.¹⁰³

Miután Windecke „vándoréveit” lezárva, 1425 után nemigen hagyta el szűkebb pátriáját, emlékirata ezt követően elsősorban hallott, avagy olvasott beszámolókra épül, melyeket érdemes az eddigieknél is nagyobb fenntartással szemlélni. Érdekes megfigyelni, hogy innentől kezdve jelennek meg olyan részek az emlékiratban, amelyek bizonyosan más tollából származnak, mint például az orléans-i szűz történetének fejezetei, vagy a strassburgiak viszálykodását bemutató beszámolók.¹⁰⁴ A Szent Sír templomában tartott körmenet leírása nem más, mint a zarándokok számára Jeruzsálemben emlékül megvásárolható füzetecske tartalmának átvétele.¹⁰⁵ Ettől kezdve találkozhatunk a műben versekkel, melyek közül az orléans-i szűzet kigúnyoló néhány soros hexameter latin nyelvű, a többi – így az Aachen városában kitört belháborút, a papok Konstanzban véghezvitt paráználkodásait, illetve a Bar és Vaudémont hercegei, valamint néhány birodalmi gróf között kitört viszályt bemutatók – mind német nyelvű;¹⁰⁶ csak ez utóbbinak ismert a szerzője, a Frauenzuchtnak is nevezett Bernkopf mesterdalnoktól származik. Az irodalom egyéb műfajai is képviseltetik magukat, úgymint a Szent Hildegardtól, az Anselmus püspöktől, a XXIII. János pápától és egy Sigwall nevű világi paptól származó próféciaák, valamint két idézet Szent Jeromostól.¹⁰⁷ Okiratok hosszú sorát olvashatjuk, melyek közlésével a krónikás az akkori ismert világ eseményeiben való jártasságát igyekszik igazolni. Ezek közé tartozik az egyiptomi szultán levele a johannita rend nagymesteréhez, a frankfurti birodalmi gyűlésen keletkezett rendelkezések dokumentumai, a táboriták, illetve a kelyhesek bázei zsinathoz intézett levelei, a zsinaton keletkezett 1436. évi bulla vázlata, a wertheimi gróftot érintő birodalmi belviszály iratanyaga, illetve a Lajos rajnai palotagróf gyámság alá helyezéséről szóló határozat.¹⁰⁸ Az emlékiratban ettől kezdve találkozunk csodás jelenségek, rendkívüli időjárási viszonyok, szokatlan árvizek leírásával.¹⁰⁹

Valószínűnek tetszik, hogy a huszita háborúk 1425 utáni eseményeiről, a kelyhesekkel folytatott tárgyalásokról a mainzi polgár csupán elbeszélések alapján értesült.¹¹⁰ A birodalom egyes részein, Aachenben, Lüttichben, Speierben, Würzburgban, Bambergben kirobbanó, egyháziak és világiak közötti viszályok – melyek részleteit nyilván csak másodkézből ismerhette – kiváló lehetőséget kínáltak a szerzőnek arra, hogy korábban elhallgatott, egyháziakkal szembeni kritikáját megfogalmazza.¹¹¹ Windecke feltételezésünk szerint nem volt jelen az 1426-os bécsi biro-

dalmi gyűlésen, és talán a következő évi frankfurtin sem, miként bizonyosan állíthatjuk, hogy az 1429-es pozsonyi gyűlés előzményeiről és eseményeiről is mások elbeszélése alapján értesült, bár igen részletesen.¹¹² Az uralkodó Rómába vonulásának és császárrá koronázásának epizódjai is hallott információkon alapulnak.¹¹³ Érthető, hogy ezen időszakhoz kötődően jelennek meg az emlékiratban a Mainzhoz kapcsolódó eredetmondák, illetve a város belügyeit taglaló fejezetek, s a városi belviszályok elsimítását célzó szerződések és rendelkezések teljes szövege.¹¹⁴

Eberhard Windecke tartózkodási helyeinek meghatározásához nem csupán a nevével fémjelzett emlékirat szövevényes és a kronologikus rendet szinte kivétel nélkül mindig mellőző beszámolóit használtuk fel, hanem mindazokat az okleveles forrásokat, illetve városkönyvi bejegyzéseket, melyek az eddigi Windecke-kutatás során felszínre kerültek. Az elkészített itinerárium nemcsak az emlékirat hitelességének megítélésében játszhat döntő szerepet, de segítségével feltárul előttünk a késő középkori európai úthálózatnak egy olyan rendszere, amelynek elemzése meghaladja ezen tanulmány kereteit, s egy önálló értekezés témájául szolgál.

Jegyzetek

¹ Az emlékirat magyar nyelvű fordítása: Eberhard Windecke emlékirata Zsigmond királyról és koráról. Ford.: Skorka Renáta. Budapest, 2008. (A továbbiakban: Emlékirat.)

² *Hoensch, Jörg K.*: Itinerar König und Kaiser Sigismunds von Luxemburg (1368–1437). Warendorf, 1995., *Engel Pál – C. Tóth Norbert*: Itineraria regum et reginarum (1382–1438). Budapest, 2005.

³ Emlékirat. 21.

⁴ Uo. 19.

⁵ IV. Vencel cseh király kapcsolatát a kereskedelmi társaságokkal l. *Moraw, Peter*: Deutsches Königtum und bürgerliche Geldwirtschaft um 1400. In: Vierteljahrschrift für Sozial- und Wirtschaftsgeschichte, 55. (1968) 289–328.

⁶ Emlékirat. 21.

⁷ Uo. 22–23.

⁸ A Groland fivérek tagjai voltak a kontinens egészét behálózó Stromer-cégnak, legalábbis üzleti tevékenységük kezdeti szakaszában. Laurenz talán fivérével, Jakobbal egyetemben a 14–15. század fordulóján a Stromer-ház bécsi képviselőjét látta el. Hans és Jacob Grolandról l. *Kubinyi András*: A budai német patríciátus társadalmi helyzete családi összeköttetéseinek tükrében a XIII. századtól a XV. század második feléig. In: Levéltári Közlemények, XLII. (1971) 202–269.

⁹ Emlékirat. 23.

¹⁰ *Stromer, Wolfgang von*: Oberdeutsche Hochfinanz (1350–1450). Bd. I–III. Wiesbaden, 1970. 132.

¹¹ Ulrich Vorchtel nürnbergi kereskedő annak a szintén nürnbergi származású, ám 1403-ban polgárcsászárról lemondó Ulrich Kamerernek volt a veje, aki 1397–1398 között szomolnokai kamaraispán, 1394-ben, 1397-ben, 1398-ban harmadcispán volt. (Ehhez l. *Hermann, István*: Finanzadministration in der zweiten Hälfte des 14. Jahrhunderts in Ungarn. Budapest, 1987. 86., 88.) Ulrich Vorchtel egyik veje az a Peter Reichel volt, aki Zsigmond legfőbb bizalmasainak köréhez tartozott, s 1425–1428 között körmöci kamaraispáni tisztséget viselt, a másik veje pedig az a Budai Farkas László volt, aki Budán bírói tisztséget viselt, s az 1439-es budai felkelést is leverte. (l. *Stromer*: Oberdeutsche Hochfinanz. i. m. 83.) Ulrich Vorchtel 1406-ban nyilván követte apósát Magyarországra, őt pedig Eberhard Windecke. Egyáltalán nem zárható ki, hogy Eberhard Windeckét esetleg Ulrich Vorchtel ajánlhatta Zsigmond király figyelmébe. Vorchtel – ha nem is olyan fontos tisztségben, mint apósa, vagy vejei, de – pénzügyi megbízottként maga is Zsigmond szolgálatában állt. Vö. Zsigmondkori oklevéltár I–IX. Összeállította: Mályusz Elemér, Borsa Iván, C. Tóth Norbert. Budapest, 1951–2004., IV. 411. (A továbbiakban: ZsO.)

¹² Eberhard Windecke húga, Grede egy wormszi kereskedőhöz, Klaus Blockenheimerhez ment nőül.

¹³ Emlékirat. 23.

¹⁴ ZsO. II. 7137.

¹⁵ ZsO. II. 7684.

¹⁶ A kérdéses összeg átadásáról l. *Skorka Renáta*: A krónikás és a negyvenezer liliomos aranypénz. In: Történelmi Szemle, 49. (2007) 443–450.

¹⁷ *Engel – C. Tóth*: i. m. 91.

- ¹⁸ Emlékirat. 24.
- ¹⁹ *Fejérpataky László*: Magyarországi városok régi számadáskönyvei. Budapest, 1885. 60.
- ²⁰ *Engel – C. Tóth*: i. m. 92.
- ²¹ ZsO. II. 7687., III. 596.
- ²² *Engel – C. Tóth*: i. m. 93.
- ²³ Emlékirat. 32–33.
- ²⁴ Uo. 79.
- ²⁵ *Fejérpataky*: i. m. 66.
- ²⁶ ZsO. III. 2919.
- ²⁷ Emlékirat. 78.
- ²⁸ *Altmann, Wilhelm*: Eberhard Windeckes Denkwürdigkeiten zur Geschichte des Zeitalters Kaiser Sigmunds. Berlin, 1893. 480–482.
- ²⁹ Mindkettő kiadva I. *Lederer Emma*: A középkori pénzüzetek története Magyarországon (1000–1458). Budapest, 1932. 256–258.
- ³⁰ *Engel – C. Tóth*: i. m. 97.
- ³¹ Emlékirat. 25.
- ³² *Engel – C. Tóth*: i. m. 97.
- ³³ Emlékirat. 26.
- ³⁴ Uo. 57.
- ³⁵ Uo. 60., 89.
- ³⁶ Uo. 60–61.
- ³⁷ Uo. 61.
- ³⁸ Uo. 61., 76–77., 79–80.
- ³⁹ Uo. 61.
- ⁴⁰ Uo. 62.
- ⁴¹ Uo. 79–80.
- ⁴² Uo. 62.
- ⁴³ Uo. 62.
- ⁴⁴ Uo. 78., 63.,
- ⁴⁵ Uo. 72–73.
- ⁴⁶ *Codex Diplomaticus Lubecensis*. Bde. 11. Lubeck 1843–1902., I/5. 623.
- ⁴⁷ A Strassburg és Brügge közötti távolság több mint 400 km, ezért nem véletlen, hogy Windecke gyorsaságának mindenki csodájára járt, I. Emlékirat. 52.
- ⁴⁸ Uo. 75. – A gyakori pénzügyi nehézségekkel küszködő uralkodónak bevett szokása volt, hogy uralma alá tartozó terület elzálogosításával enyhített pénzügyi gondjain.
- ⁴⁹ Uo. 64–71.
- ⁵⁰ Uo. 75–76., 82–83.
- ⁵¹ Uo. 70–71.
- ⁵² Uo. 84–85.
- ⁵³ Uo. 88.
- ⁵⁴ Uo. 112.
- ⁵⁵ Uo. 37., 361.
- ⁵⁶ Uo. 105.
- ⁵⁷ Uo. 90–93., 106–107., 109–110., 115.
- ⁵⁸ Uo. 115–116.
- ⁵⁹ Uo. 115.
- ⁶⁰ *Literaturdatenbank RI-Opac*: www.regesta-imperii.de (2008. 08. 12.), Reg. Imp. XI/1. 4133.
- ⁶¹ Emlékirat. 92.
- ⁶² Uo. 94–95.
- ⁶³ Uo. 96–97.
- ⁶⁴ *Altmann*: i. m. 473–474., Emlékirat. 121.
- ⁶⁵ Emlékirat. 121.
- ⁶⁶ Uo. 124–131.
- ⁶⁷ Uo. 122.
- ⁶⁸ Uo. 122–123. – A herceg beiktatása 1425. május 24-én Budán történt. L. Reg. Imp. XI/2. 6291., 6293.
- ⁶⁹ Emlékirat. 123.
- ⁷⁰ Uo. 123.

- ⁷¹ Uo. 134. – A limpachi herceg személye nem azonosítható, ugyanis a német forrásokban az alsólendvai Bánfiak és felsőlendvai Szécsiek is e néven szerepelnek, s egyik családban sem ismeretes 1423-as házasságkötés.
- ⁷² Uo. 135.
- ⁷³ Uo. 134–151.
- ⁷⁴ *Altmann*: i. m. 474–475. Emlékirat. 151.
- ⁷⁵ Emlékirat. 154.
- ⁷⁶ *Altmann*: i. m. 477.
- ⁷⁷ *Die Chroniken der deutschen Städte vom 14. bis ins 16. Jahrhundert. Band 17–18. Mainz I–II. Leipzig, 1881–1882. II. 77.*
- ⁷⁸ Uo. I. 376–377.
- ⁷⁹ *Altmann*: i. m. 485.
- ⁸⁰ Emlékirat. 207.
- ⁸¹ *Altmann*: i. m. 492–493.
- ⁸² Emlékirat. 20–21.
- ⁸³ Uo. 21.
- ⁸⁴ Uo. 22.
- ⁸⁵ Uo. 21.
- ⁸⁶ Uo. 21., 33–34.
- ⁸⁷ Uo. 54–57.
- ⁸⁸ Uo. 29.
- ⁸⁹ Uo. 30.
- ⁹⁰ A feltételezett 1404-es késmárki találkozóról I. Emlékirat. 74. jegyzet.
- ⁹¹ Emlékirat: 27–28. – Windecke ólomkereskedéshez fűződő kapcsolatáról I. *Stromer, Wolfgang von*: Nünberger Unternehmer im Karpatenraum. Ein oberdeutsches Buntmetall-Oligopol 1396–1412. In: *Kwartalnik Historii Kultury Materialnej*, XVI. (1968) 641–662.
- ⁹² Emlékirat. 83.
- ⁹³ Uo. 31.
- ⁹⁴ Uo. 26–27.
- ⁹⁵ Uo. 24–25., 31., 34., 51–52.
- ⁹⁶ Uo. 35., 52–53.
- ⁹⁷ Uo. 74., 102–104.
- ⁹⁸ Uo. 81.
- ⁹⁹ Uo. 117.
- ¹⁰⁰ Uo. 145.
- ¹⁰¹ Uo. 122.
- ¹⁰² Uo. 138–140., 148.
- ¹⁰³ Uo. 135–137., 143.
- ¹⁰⁴ Uo. 188–199., 183–185.,
- ¹⁰⁵ *Wyss, Arthur*: Eberhard Windecks Buch von Kaiser Sigmund und seine Ueberlieferung. Leipzig, 1894. 40., Emlékirat. 280–283.
- ¹⁰⁶ Emlékirat. 188., 202–206., 212–213., 243–245., 318–320.
- ¹⁰⁷ Uo. 246., 263–274.
- ¹⁰⁸ Uo. 160–164., 170–178., 218–236., 252–256., 303–310., 314–317., 321–325.
- ¹⁰⁹ Uo. 156., 245–246., 250., 328.
- ¹¹⁰ Uo. 158., 166–167., 178., 180–182., 186., 211., 238., 278–279., 285–286., 297–299., 313., 326–327.
- ¹¹¹ Uo. 156., 159., 164., 181., 183., 246–247., 257., 311.
- ¹¹² Uo. 199–202., 206–211.
- ¹¹³ Uo. 246–248., 250., 258–259., 261., 277.
- ¹¹⁴ Uo. 257., 260., 279., 285., 292–296., 330–335., 344–349.

KÖZLEMÉNY

Eberhard Windecke emlékirata Zsigmond királyról és koráról című művének a fordító által jóváhagyott magyar nyelvű változata a Magyar Tudományos Akadémia Történettudományi Intézetének kiadásában 2008-ban látott napvilágot. Minden más, ugyanezen címen, a fordító tudta és engedélye nélkül megjelent kiadás a szöveget hiányos és befejezetlen formában tartalmazza, melyért a fordító semmilyen felelősséget nem vállal.